

הלכות דברים הנוהגים בפעורה סימן קעט

קעט איז דברים קרויים הסח הדעת בסעודה שצריך לחזור ולברך, וכו' ו' סעיפים :

א גמר סעודתו ונטל ידיו מים אחרונים, אינו יכול (א) לאכל (ב) ולא לשתות (ב) * עד שיברך ברבת המזון. **ו**אם אמר (ג) 'הב לן' (ד) ויברך' הוי הסח הדעת, יאסור לו (ד) לשתות אלא-אם-כן יברך עליו מתחלה. (ה) ואכילה דינה בשתייה להרא"ש, אבל להרב רבנו יונה ותר"ן אכילה שאני, שאף-על-פי (ו) ששלק ידו מלאכל, (ז) *ואפלו סלקו השלחן, *אם רצה (ח) לחזור לאכילתו * אין צריך לברך פעם אחרת, שכל

א נכוחות מב פסחים קג

באר היטב

(ב) ולא לשתות. אבל להפסיק בדבור מטר, וכ"מ סימן קמג ס"ו, מ"א. והאר"י ז"ל אסר, עין ש"ע שלו מעשה ע"ז: (ג) ויברך. דעת השר"ע לחלק בין

משנה ברורה

א (א) לאכל. והוא הדין שישיש לזהר לכתחלה (ב) שלא יפסיק בדבור (ג) אפלו מעט¹, דתכף לנטילה ברכה² וימחאי טעמא יש לזהר שלא לשתות (א) שהיה נמכה אחר הנטילה, וכל-שכן שלא לעסק באיזה עסקן, אף אם צריך להפסיק (ז) בדבר נחוץ, או בדיעבד אם הפסיק, וטל ידיו שנית כדי להיות תכף לנטילה מים אחרונים ברכה³: (ב) **עד שיברך ברבת-המזון**. ולא דמי לה"ב לן ויברך' דמתר לאכל ורק שיברך 'המוציא' מתחלה, וכדלקמה, דכיון שנטל ידיו אסור להפסיק. והנה יש (ה) כמה פוסקים דסבירא להו דאין אסור לאכל אף בנטל ידיו, ורק שיברך 'המוציא' מתחלה, וכן פתבו (ו) האחרונים להקל, ורק דאחר אכילתו: וטל ידיו שנית שתהא סמוכה נטילה לברכה, אלא דלכתחלה דעת הב"ח והמגן-אברהם דצריך לזהר בזה. ועין בבאר הלכה מה שכתבנו עוד בזה. וכל זה לענין אכילה, אבל להפסיק בדבור כשאנו רוצה לאכל ולשתות, או להתעסק באיזה עסק, (ו) אסור לכלי עלמא ואלויה רבה, וכן משמע ממה אחרונים לעיל בסיומן קס"ו: (ג) **'הב לן ויברך'**. פרוש: תן לנו כוס לברך⁴. וכשמברכין בלא כוס, (ח) אם אומרים: בואו ויברך, גם-כן דינא הכי, דהוי הסח-הדעת. וכן אם הסיח דעתו בהדיא בלבו מלשתות עוד ואחר-כך רוצה לשתות, (ט) גם-כן צריך לברך מתחלה על המשקה⁵: (ד) **לשתות**. ואם מסבין רק לשתיה ואמרו: בואו ויברך ברכה אחרונה, גם-כן דינא הכי, דהוי הסח-הדעת ואסור לשתות עוד בלא ברכה⁶: (ה) **ואכילה דינה בשתייה**. דבגמרא לא נזכר בהדיא רק לענין שתייה, וסבירא לה דהוא הדין לאכילה: (ו) **ששלק ידיו מלאכל**. ורצה לומר, אפלו (ז) גמר בדיעתו שלא לאכל: (ז) **ואפלו סלקו השלחן**. זהו מלשון רבנו יונה, והיגיו אף דסבירא לה דזה חשיב הסח-הדעת טפי מיהב ויברך, אפלו הכי לא מהני לענין אכילה⁷. ועין מה שכתבנו בבאר הלכה בדעת הרא"ש בזה: (ח) **לחזור לאכילתו וכו'**. כתב הש"י, דאם מתקמא אכילה זו שתור לאכל נגור לבו גם לשתיה, אין צריך ברכה לדעת זו גם על השתייה, דבמ"ד אכילה גרידא⁸, אף שאמר מתחלה 'הב לן ויברך';

באר הלכה

* **עד שיברך ברבת המזון**. עין משנה ברורה מה שכתבנו דעת מה פוסקים דמים אחרונים דומה לה"ב לן ויברך, ודי שיברך 'המוציא' על מה שירצה לאכל, אף הב"ח והמגן-אברהם פתבו דלכתחלה יש לזהר בזה. והנה פאשר נחבונן, בודאי אין להקל בזה לכתחלה, דמצינו לכמה גדולי הראשונים שמחמירין בזה, והוא דעת רש"י ורשב"ם ואור זרוע, והביא בן בשם רבו, והרמב"ם וראב"ד (הובא ברשב"א) ורשב"א ורבנו יונה [וכן כתב הגר"א בדעתו שהוא סובר קהבית-יוסף, דלא כמו שכתב הש"י דגם הוא מודה דבנטילה שניה שרי, וכן מרשב"א שכתב משום דלכבר הכין עצמו לברפת-המזון, משמע גם-כן דאין מועיל נטילה שנית], והרא"ה בבאורי לקרי"ף בבכורות ג"ס פ"ב דאסור אפלו אם ירצה לברך 'המוציא', משום דכיון שנטל ידיו לברכה הא קביל עלה לברוכי ברבת-המזון, ואף היב ויברך' כמה מהם החמירו לאכל אף בברכה, משום דהיו עצמו לברפת-המזון ונסתלק מהסעודה; אבל רבו המקלין בזה (רי"ף ורי"ח ורש"י ושלחן המירו בברכה, וגם התוספות ורא"ש וסיעמיהו הנ"ל, ולבנו יונה ור"י מטר באכילה אף בלי ברכה). אבל על-פל-פנים בנטל ידיו בודאי יש להחמיר, וכן הוא מסקנת הגר"א בבאורי, עין שם שכתב שצריך ברבת-המזון דוקא בנטילת ידים: * **ואפלו סלקו השלחן**. הינו ששלק הלחם ושאריו מזון מעל השלחן (כדפרש רש"י שם בגמרא). והנה מלשון זה משמע דזה חשיב הסח-הדעת טפי מן 'הב ויברך', ואם-כן להרא"ש דמציין לברך ביהב ויברך' כל-שכן בסלוק השלחן; אבל באמת אינו כן, דהו רק לשיטת רבנו יונה ותר"ן והסוגיא דברכות מירי רק לענין אכילה, אבל להרא"ש אדרבה, 'הב ויברך' חשיב הסח-הדעת טפי, ובסלוק השלחן סבירא לה דלא חשיב הסח-הדעת, כדמוכח בגמרא שם דקאמר במסקנא: ולית להקמא ככל הני שמעתתא, דקאי גם אפלו וכדפרש רש"י שם. והנה בשלחן-ערוך לא מבאר בהדיא לדעת הרא"ש רק ביהב לן ויברך, אבל בסתם אם הסיח דעתו מלאכל ולשתות עוד ולא אמר 'הב לן ויברך', לא הזכר בשלחן-ערוך ככל לדעת הרא"ש אם לא מצינו לחזר ויברך או לא ונהנה הרמב"ם פסק בהדיא דאם גמר בלבו שלא לאכל ולשתות עוד ואחר-כך נמלך לאכל ולשתות, חזר ויברך אף שלא שנה את מקומו, והובאו דבריו בבית-יוסף, הפך מצד תר"ן ורבנו יונה, ומה שאמר שם בגמרא מתחלה: גמר אסור מלאכל, ולבסוף פסיק על זה: ולית להקמא הכי, מפרש הרמב"ם דגמר הינו דגמר סעודה, ומתחלה רצה הגמרא לומר דזה גם-כן חשיב הסח-הדעת דמסתמא פירן שאמר מפילא הסיח דעתו, ועל זה מסיק: ולית להקמא ככל הני שמעתתא, אבל אם גמר בלבו בהדיא שלא לאכל ולשתות עוד, זה עדיף מגמר וסלוק השלחן. כל זה הוא במגול-עו, ודבריו נכונים מאד בדעת הרמב"ם, וכן הוא גם-כן דעת הרא"ה, דמיאב דנמלך שלא לאכל ואחר-כך חזרו ואוכל צריך לברך לפניו דאפשר דהוא מפרש בגמרא "גמר" הינו שאמר סעודה, ועל זה מסיק ולית שאכל, אבל אם הסיח דעתו בהדיא מלאכל ולשתות עוד, אפשר לדרידה זהו עדיף גם מסלוק השלחן, וכמו לדעת הרמב"ם, ודומה לה"ב לן ויברך. ומצינו בספר בית-מאיר דגם הוא העיר בזה, ולבסוף מצדו גם-כן פסק בהדיא הגר"י: * **אם רצה לחזור לאכילתו וכו'**. עין פרי-מגדים שכתב דלאו דוקא בפת, הוא הדין בשאר מיני דמזון גם-כן לא נסתלק⁹ להרב רבנו יונה ור"ן באומר ויברך ברכה אחרונה, ואם רוצה לאכל עוד ורשאי בלא ברכה ראשונה: * **אין צריך לברך וכו'**. הנה להלכה לא הכריע המחבר בהדיא פמאו, ונראה לכאורה דדעתו קתוב רבנו יונה ור"ן שחם רבים; אכן בסיומן קמג סעיף א סתם המחבר כדעת הרא"ש ד'הב ויברך' הוי גמר סעודה [עין שם במגן-אברהם סעיף קטן ב], דבאמת דעת הרא"ש לאו יחידאה הוא בזה, דגם הרמב"ם סבירא לה דמשאמר 'הב לן ויברך' אסור לאכל [והוא סובר דאף בברכה אסור, וכמו

שער הצינור

(ב) מגן-אברהם בגמרא על פאר היטב העתיק להפסול ואלויה רבה בסיומן קסו ומ"א דאם: (ג) פרי-מגדים: (ג) הינו כדי להרוך כ"ב אמה, כמו שכתב בסיומן קסו בהג"ה דזה לא מקרי ביה"ט: (ד) תוספות ורא"ש [בפרק ערכי פסחים] וטור ורי"י ושבלי-לגט ומרדכי [הביאם האלויה רבה], ועין שם באלויה רבה שביטאי גם בשם בה"ט בן ובאמת בתחלת דברי פ"ג משמע לכאורה להפך דכתב שם דאסור עד שיברך ברפת-המזון; ואפשר שפגנת הפ"ג כגון בשעת הדחק, וכעין זה כתב גם-כן הרמב"ם, דבאמת אינו רשאי אחר נטילת ידים, אלא דמקל מקום אם רוצה לאכל ולשתות קדם ברפת-המזון צריך ברכה, והאלויה רבה לא העתיק רק סוף דברי הפ"ג, וצריך עיון: (ו) ט"ו ומגן-אברהם ואלויה רבה ומגן-אברהם: (ז) נראה השעם, משום דלא שך בזה שישל ידיו שנית פירן שלא אכל עוד וידיו נקיות מזהמת אכילה, אם-כן הנטילה אינו מעלה ולא מוריד: (ח) בן מוכח הרמב"ם וכן כתב הגר"י: (ט) דבשתייה כלי עלמא מוריד דהסח-הדעת מצריכו לחזר ויברך אף שלא אמר 'הב לן ויברך', בן משמע בספר בית-מאיר ובהגר"י: (י) בן מוכח בדברי רבנו יונה, עין שם, וכן בדברי הר"ן בהדיא:

הלכות דברים הנזקקים בפעולה סימן קעמ

ביאורים ומוספים

סימן קעט

איזה דברים קרויים הסח הדעת בפעולה שצריך לחזור ולברך

[משנ"ב ס"ק א]

והוא הדין שיש לנהר לכתחלה שלא יפסיק בדבור אפלו קעטו, דתקף לנטילה ברכה.¹

1) ואפילו בדברי תורה, כתב לקמן (סי' קפא ס"ק כד) שאין להפסיק בין הנטילה לברכת המזון.

2) ובטעם הקפדה זו של תיכף לנטילה ברכה, ביאר הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא) שכיון שחיוב ברכת המזון חל בגמר הסעודה, ונטילת מים אחרונים נחשבת כסוף הסעודה, חל חיוב לברך ברכת המזון תיכף לאחר נטילת מים אחרונים. והוסיף, שכיון שיסוד חיוב נטילת מים אחרונים הוא משום מלח סדומית, על כן חיובו חז"ל שברך מיד לאחר הנטילה, שלא יסיח את דעתו ויבוא לגעת שוב במלח סדומית ויסתכן.

[משנ"ב שם]

קדי' להיות תקף לנטילת מים אחרונים ברכה.²

3) אמנם בשעה"צ להלן (ס"ק ז) כתב שאין לומר שיטול ידיו שנית, כיון שלא אכל לאחר נטילה הראשונה וידי עדיין נקיות מזהמת אכילה, ואם כן הנטילה לא מעלה ולא מורידה. וביאר הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא), שבשעה"צ לא מיידי אלא לענין לכתחילה, שלא יפסיק בדיבור, אולם בגדון דידן, שמוכרח להפסיק בדבר נחוץ, על כן יטול את ידיו שנית.

ומי שיצא מבית הכסא בסוף הסעודה [ונפסיק בברכת אשר יצר בין נטילה לברכת המזון], כתב בשו"ת שלמת חיים (סי' קפ) שלאחר שיברך אשר יצר יטול ידיו שנית למים אחרונים וירך ברכת המזון, שאין זה דומה לדברי המשגיב כאן [ולא ביאר דבריו]. מאידך, דעת הגר"ח קניבסקי (שאלת רב ח"א עמ' רעא) שבאופן זה די בנטילה אחת.

[משנ"ב ס"ק ג]

פרוש: תן לנו כוס לברך.³

4) ומוציא הכוס עצמה, כתב הבאר היטב (ס"ק ב) בשם המהרש"ל שיש אומרים שהיא כאמירת 'הב לן וברך' ונחשבת היסח הדעת מהסעודה. מאידך, הברכת הבית (שער כב אות ד) כתב שהמגינה אינה נחשבת כהיסח הדעת מהסעודה.

ואם אמרו 'הבו ניטול ידינו', כתב הבן איש חי (שנה א פ' קרח אות ז) שאין זה נחשב היסח הדעת, כיון שלא אמרו 'הב לן וברך'.

ואמירת 'שיר המעלות' ועל נהרות בבל, כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' סח) שאין זה נחשב כהיסח הדעת, וכן דעת הגר"י פ"ש (וימוך כהלכתו פ"ז הע' יא). מאידך, דעת הגר"ח פ' שיינברג (חידושי בתרא) שהיה זה כאמירת 'הב לן וברך'.

[משנ"ב שם]

גם-כן צריך לברך מתחלה על המ'שקה.⁴

5) ומי שהסיח דעתו מהסעודה בטעות, כגון ששכח שיש לו עוד מאכל, ובירך ברכה אחרונה, כתב בביה"ל לקמן (סי' קצ ס"ב ד"ה יברך) בשם הרעק"א שצריך לשוב ולברך על מה שיאכל אחר כך [וראה עוד מה שכתב שם]. ואם לא בירך ברכה אחרונה עדיין, ראה מה שכתבנו להלן סי' י.

ומי שאכל מיני מזונות ושתה משקה, והקדים [בטעות] ובירך 'בורא

נפשות' לפני 'מעין שלש', ושוב נמלך לאכול עוד ממין המזונות, כתב בשו"ת רב פעלים (אורח ח"ב סי' לד) שצריך לברך עליו שוב ברכה ראשונה, מפני שכאשר שהסתלק מהשתיה הסתלק גם ממין המזונות [ובפרט שהדרך לסיים את האכילה עם שתיה].

[משנ"ב ס"ק ד]

דקני' הסח הדעת וחסור לשתות עוד בלא ברכה.⁵

6) ואם הסיח דעתו אך לא אמר בואו וברך, דעת הגר"ח אלישיב (וזאת הברכה פ"כ אות ו) שבזמנינו בדרך כלל אין לנו גמירות דעת גמורה שתיחשב כהיסח הדעת, משום שאנו נמלכים ומשנים את דעתנו תדיר, מלבד במקרים מיוחדים כגון מי שמוכרח לסיים אכילתו משום שממתינה לו מכונית וכדו', או שברך ברכה אחרונה.

ואם לא הסיח את דעתו אך בדעתו שלא לשתות מיד אלא רק לאחר זמן, כתב לקמן (סי' קצ ס"ק ח) בשם המג"א שצריך לברך ברכה אחרונה מיד משום שיש לחוש שעד שישוב וישתה יעבור שיעור עיכול, ואז יצטרך לברך שוב ברכה ראשונה, וכתב בביה"ל שם (ס"ב ד"ה אחר) שלדעת האבן העזר והרבה מהאחרונים כל שלא הסיח את דעתו מהשתיה [או מהאכילה] לא נתבטלה ברכתו הראשונה אפילו אם שהה כל היום, ואינו צריך לחזור ולברך, אלא שמתעם אחר צורך לברך ברכה אחרונה מיד, כיון שלאחר שיעור עיכול כבר אינו יכול לברך ברכה אחרונה, ואם כן יפסיד ברכה אחרונה על מה שכבר שתה, שהברכה שיברך לבסוף אינה פוטרת את השתיה הראשונה שכבר התעבלה, ובפרט שמצוי שלבסוף אינו שותה עוד [וראה מה שכתבנו על המשנ"ב שם].

ואדם שאוכל ביום הכיפורים 'שיעורין' [וכן בתשעה באב, ראה בביה"ל סי' תקנד ס"ו ד"ה דבמקום], דהיינו שאוכל כל כמה דקות פחות מכשיעור, אך בין אכילה לאכילה אסור לו לאכול מדינא, כתב הדעת תורה (סי' קעח ס"ז) שאין ההפסקה נחשבת כהיסח הדעת מן הברכה הראשונה ואינו צריך לברך על האכילה השניה, וכן פסקו בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' צ) והגר"ש אויערבך (מעוני שלמה עמ' סה).

[משנ"ב ס"ק ז]

אף דקביא לה דזה חשיב הסח-הדעת טפי מ'הב וברך', אפלו קדי' לא מ'הני לענין אכילה.⁶

7) אמנם, אם מתחילה חשב שלא לאכול אלא את כמות המאכל שעליה בירך, ואחר כך רצה לאכול עוד, כתב לעיל (סי' קעז ס"ק יח) שאם מעשיו מוכיחים שלא היה בדעתו לאכול כי אם את מה שעליו בירך, נחשב הדבר כנמלך וכהיסח הדעת לענין הברכה, וצריך לחזור ולברך על המאכלים הנוספים.

[משנ"ב ס"ק ח]

אין צריך ברכה לדעה זו גם על השתיה, דקבר אכילה גרידא.⁷

8) אמנם על שתיית יין, כתב הקצות השלחן (סי' מב בדה"ש ס"ק ו) שצריך לברך, שאינו טפל לאכילה.

[ביה"ל ד"ה אה]

ענין כפרי-מגדים שקנת דלאו דוקא בפת, הוא הדין בשאר מידי דמזון גס-כן לא נסתלק.⁸

9) אמנם לקמן (סי' רו ס"ק כ) סתם שמי שהסיח דעתו מאכילת פירות, ונמלך לאכול עוד, צריך לברך עליהם לכולי עלמא. ואכן בפמ"ג (משב"ז ס"ק ב) הנזכר כאן משמע שרק במיני מזונות לא הסתלק מהם כשקבע עליהם [וראה שו"ע הרב סדר ברכת הנהנין פ"ה ס"א].

הַלְבוּת דְּבָרִים הַנּוֹהֲגִים בַּפְּעוּדָה סִימָן קַעֲמָ

ביאורים ומוספים

אין אמירת האורח חשובה כלום מפני שסומך על שולחנו של בעל הבית ואינו יודע אם נגמרה הסעודה, ואם כן גם בבעל הבית כן הוא [וראה כעין זה במשנ"ב לעיל (סי' קלז ס"ק יג) לענין קריאת התורה, שאם קראו רק שני פסוקים וכבר גללו את ספר התורה אך לא בירכו עדיין ברכה שלאחריה, יחזרו ויקראו בלא ברכה]. ובשו"ת רב פעלים (א"ח ח"ב סי' לז) כתב שדבר זה תלוי במחלוקת. אכן לענין מי שהסיח דעת מאכילה משום שחשב שצריך לצאת ושוב אמרו לו שאינו צריך, כתב החיי אדם (כלל נט סי"ח, וכלל מט סי"ד) שאף שהסיח דעת בטעות, נחשב הדבר להיסיח הדעת.

14) ואדם האוכל בביתו, כתב הא"א (בוטשאטש) שיתכן שנחשב כאורח לגבי אשתו, כיון שהיא זו שמכינה את המאכלים. וכן דעת הגר"ח שיינברג (חידושי בתרא) שגם בעל הבית תלוי בדעת אשתו, שפעמים שאינו יודע שהכינה מאכל נוסף, ומסתמא דעתו לאכול ממה שהכינה כדי שלא לצערה [וראה הע' הקודמת].

אמנם הפמ"ג (א"א ס"ק ג) כתב, שלדעתו היה נראה שרק אדם בביתו נחשב כבעל הבית לענין זה, משום שאצלו שייך 'כל שאומר לך בעל הבית עשה', אבל מי שהזמין את חבריו לסעוד עמו במלון, אינו נחשב כבעל הבית לענין זה. ועל פי דבריו כתב בדעת תורה שמי שסומך על שולחו אשתו העוסקת בהגשת המאכלים, אינו נחשב כסומך על שולחו בעל הבית, ואם אמר 'הב לך ונברך' נחשב להיסיח הדעת. וכן כתב בשו"ת בצל החכמה (ח"ו סי' טט) שאמירת בעל הבית 'הב לך ונברך' נחשבת כהיסיח הדעת אף אם אשתו מגישה את המאכלים.

[משנ"ב ס"ק יב]

וְצִדִּיף מֵהֵב לָן וְנִבְרַךְ, דְּכֵינָן שְׁטַל הַכּוֹס בְּיָדוֹ, אֶפְלוּ בְּשִׂיחָה אֶסוּר לְהַפְסִיקָא.¹⁵

15) ואם נטל את הכוס כדי לברך, כתב בביה"ל לעיל (סי' קעז ס"ב ד"ה למשורן) שלבאורה נחשב הדבר כהיסיח הדעת גמור אף בזמנינו, שאין לך סילוק סעודה יותר מזה, ואם רצה לאכול לאחר מכן צריך לברך תחילה וסוף משום שאינו נפטר בברכת המזון, וציון שכן כתב הגר"ח ושכן משמע מהמג"א, אלא שכיון שבמאמר מרדכי חלק על זה וכתב שבאופן זה פטור מלברך ברכה אחרונה, יש לסמוך עליו בדברים הבאים מחמת הסעודה, אכן החו"א (א"ח סי' כז ס"ק ד) נקט כהגר"ח.

[משנ"ב ס"ק יט]

וְהוּא הִדִּין בְּחֻבּוּרָה אֲחַת בְּשֶׁקֶל אֶחָד מוֹשִׁיט לוֹ כּוֹס, דְּעַל כָּל כּוֹס וְכוּס הָיִי נִמְלָךְ.¹⁶

16) ולאו דוקא כשמושיטים לו כוס, אלא הוא הדין אם מגישים לו מיני מאכל כתב הערוך השלחן (ס"ז) שנחשב כנמלך, אלא אורחא דמילתא נקט שכן דרך המסובים ליתן לאורח כוס לשתיה. וכן משמע גם להלן (ס"ק יז) ובשעה"צ (ס"ק כ).

[משנ"ב ס"ק ט]

מִשּׁוּם דְּדַרְךָ לְהַגְרֵר מֵאֲכִילָה קִטְנָה לְגִדּוּלָה, לֹא תִשָּׁיב הֶסֶח הַדַּעַת גְּמוּרָא.¹⁰

10) ודוקא אם נשאר במקומו, אבל אם עקר את מקומו והסיח את דעתו מלאכול עוד, כתב בביה"ל לעיל (סי' קעח ס"ב ד"ה אם) שכולי עלמא מודים שצריך לברך אם רצה לאכול עוד. [אמנם לענין מי שבעתו להמשיך לאכול, אלא שיצא לחוץ והסיח דעתו לדברים אחרים, כתב לעיל (סי' קע"ז) שאינו צריך לברך שנית 'המוציא'].

ואם הסיח דעתו מן הסעודה וענה לזימון, כתב לקמן (סי' ר ס"ק ז ושעה"צ שם ס"ק ח) שצריך ליטול ידיו ולברך שוב 'המוציא', וגרע מסתם היסח הדעת [וכמבואר בפוסקים שהזימון הוא חלק מברכת המזון, וכאילו התחיל את הברכה (שערי הברכה פ"ג הע' ט)].

[משנ"ב שם]

דְּבִיב וְנִבְרַךְ תִּשָּׁיב גְּמוּרָא קְעוּדָה, וְאִף בְּאֲכִילָה אֶסוּר בְּלֹא בְרָכָה, וְכֵן סַתָּם הַמְחַבֵּר לְקַמְּן בְּסִימָן קַעֲמָ סְעִיף א, עֵינֵי שְׂמִי.¹¹

11) ולענין אכילת האפיקומן בליל הסדר, כתב השו"ע לקמן (סי' תעז ס"ב) שמי ששכח לאכול את האפיקומן וזכור לאחר שנטל ידיו למים אחרונים או שאמר 'הב לך ונברך', יאכל את האפיקומן בלא ברכת המוציא, וביאר במשנ"ב שם (ס"ק ח), שאף שכאן הובא שיש אומרים שאם אמר 'הב לך ונברך' הוי היסח הדעת ואם ירצה לאכול צריך לחזור ולברך, באפיקומן אין תלוי הדבר בדעתו, שהרי צריך לקיים את רצון ה', ובודאי השכחה גרמה לו ליטול ידיו או לומר 'הב לך ונברך', ולא הסיח את דעתו לגמרי.

[משנ"ב שם]

לְכַתְּחִלָּה בְּרֻדָּי יֵשׁ לְזַהַר שְׂאֵל לְאָכַל אַחַר שְׂאֵמֵר 'הב לך ונברך'.¹²

12) ואם רצה בכל זאת לאכול, כתב הקצות השלחן (סי' מב בדה"ש ס"ק א) שיאכל בלי ברכה, אך יתכן שיש עיצה, שיברך על סוכר 'שהכל' ויכוון לפטור גם את הפת.

[משנ"ב ס"ק י'

לֹא הָיִי הֶסֶח הַדַּעַת.¹³ דְּרֻדָּי דַּעַתוֹ אִם יִרְצֶה בְּעַל הַבַּיִת לְאָכַל וְלִשְׁתּוֹת עִמּוֹ יֵאָכֵל וְיִשְׁתָּה עִמּוֹ.¹⁴

13) אכן, זהו דוקא כשעדיין יש מאותו המין לפניהם, או שהיה בדעת בעל הבית להביא מאותו המין לפניהם, אך אם אין מאותו המין לפניהם ולא היה בדעת בעל הבית להביאו, כתב הכף החיים (ס"ב כ) שפנים חדשות באו לכאן, וצריכים לברך שנית.

ואם טעה בעל הבית בעצמו והיה סבור שאין כבר מה לאכול ואחר כך נדע לו שיש עוד מאכלים, כתב הערוך השלחן (ס"ז) שנחשב היסח הדעת בטעות, ואין זה כסילוק מן הסעודה, שהרי מטעם זה

הלכות דברים הנוהגים בפעוריה סימן קעט

ג תוספות שם
בבבבב ד בבבבב
בבבבב בבבב
ה לבבבב בלבבבב
ו בבבבב בבבבב
בבבב

שלא נטל ידיו (ט) לא נסתלק לגמרי מאכילה: ב ימי ששומך על שלחן אחרים, *אפלו אמר 'הב לך ונתברך' (י) *לא הוי הפסח (א) הדעת (יא) *עד שיאמר (ז) בעל-הבית: ג יאם לא אמר 'הב לך ונתברך' וגם לא נטל ידיו, (ט) (יב) *משננטל הכוס לברך (יג) הוי הפסח הדעת: ד (יד) כשאתם נכנס לבית חברו ויש שם חבורות (טו) הרבה שאוכלים וכל אחד מושיט לו כוס, ה'יש מי שאומר שמברך על כל אחד 'בורא פרי הגפן', פי בכל פעם הוא (ו) (ז) נמלך: ה (יז) הקוראים בבית בעל-הבית

באר היטב

נדאי דתו דתו אמר ירצה בעה"ב לאל ולשתות עמו יאכל וישתה עמו, ולכן י"ל אם בשעת אמירתו הסיח דעתו שאלו שאלו וישתה עמו יאכל וישתה עמו, ולא יאכל וישתה עמו ונמלך אח"כ, צריך לברך וכ"ש כשנטל ידיו, מ"א: (ז) בעה"ב. ואז פלן אסורין, ונ"ל דוקא כששתה והסכימו לברכו, מ"א: (ט) משננטל הכוס. ודינו כנטי', מ"א: (י) נמלך. ע"ל סימן קעד ס"ה מ"ש בשם הש"י:

באר היטב

שמואב בבית יוסף, עין שם, וכן הוא ג"כ דעת התוספות בבבבב מ"ב דבור הפתחיל תפך, עין שם, וכן הוא ג"כ דעת האור זרוע בבבבב קעו וכו' יאכל, עין שם, וכן הוא ג"כ דעת הרשב"א בבבבב מ"ח דבור הפתחיל יתבו, עין שם. ואחר כך מציאתי באגלה רכה שהביא עוד הרבה פוסקים ששוכרין פן כהו"א, עין שם, וכתב דדעת הרב רבנו יונה דברך וזו יחידאה הוא, ועין במאמר מרדכי שהשיג עליו דבית דין הביא דבר זה בשם הרמב"ן והר"ר משלם דקמי בשט"ח זו, עין שם באר. ומפל מקום, איך שיתנה, הרב פוסקים שוכרין כהו"א ש' דאין חלוק בין אכילה לשתיה. ומסיק באגלה רכה, דהר"א לי לתלמה למעשה דביב' לך ונתברך' לא יאכל עד שיברך לפניו, אמנם בבאר הגור' נבט, דהר"א לי לעקר דיעא דתב רבנו יונה וכו'. מהך צבאן דשמעון פ' שיטת בבבבב מ"ח [ועין בפסחים ק"ג ע"ב ד"ה פיו, שהקשו קש"א זו ומרצה דגם זה באמת לגומה הוא דעבד אלא דבלאו הכי דמי לה, וכן כתב גם הרשב"א בבבבב מ"ח], ועלין לא נוכל להכריע לדעתנו, והש לזהר שלא לאכל אחר שאמר 'הב לך ונתברך' דהוי ספק ברכה, וכן כתב בר"ד חיים; וכן אם הסיח דעתו בהר"א שלא לאכל, אף שלא אמר 'הב לך ונתברך', גם כן נכון מאד לזהר להסתלק עליו, *אפלו אמר 'הב לך וכו'. עין משנה ברוכה. ומשמע מפרי מגדים בסעף קטן ג באשל אברהם, דאם נטל ידיו אמרין דמסתמא בנדאי הסיח דעתו בכל גוני, וכן כתב בחדושי ר' עקיבא איג' בשם תשובת פרח' שושן; ובספר מטה יהודה חולק על זה, עין שם, וכן בספר מנחת שמואל: * לא הוי הפסח הדעת. עין משנה ברוכה, והוא מלשון הפגן אברהם. ולכאורה שרע מהז' דכשצין בעל-הבית אוכל וישתה עמו, ולא יאכל וישתה עמו, ומסתברו הרה"ש ורוצה לאכל ולשתות, דאסור, דדבריו אמר 'הב לך ונתברך' והסיח דעתו; אבל באמת יש לו מור, דכל זמן שלא אמר בעל-הבית 'הב לך ונתברך' לא חשיב הפסח הדעת של האורח כלל, דבנדאי לא הסיח דעתו עיניו בברור כל זמן שלא אמר בעל-הבית 'הב לך ונתברך', וכן מורה לשון השלחן ערוך והלבוש, עין שם, אחר כך מציאתי בספר מנחת שמואל שקתב ג"כ דבריו: * עד שיאמר בעל-הבית. והוא דהוי גדול לשלחן אחר ששם צ"ל, ולשון המתברך בבית ע"ל שלחן אחרים, לכוונה משמע דוקא מפני דעת בעל-הבית אדם מקטב דעתו אבל לא באפן אחר, וכן משמע קצת בפרי מגדים, עין שם, וצריך עיון למעשה: * משננטל הכוס. ולענין שאר המסבין, תלי בזה: אם המברך הוא בעל-הבית בעצמו [וא גדול השלחן, לפי דעת האגלה רכה ב"ל]. פשוט דכל כוס אחר. ואפלו אם הושיטו לו כוס אחר כשעשה שצעדין לא נמרו לשנות כוס הראשון, (כ) נמי דינא הכי דצריך לחזור ולברך עליו בפני עצמו, כיון שבשעה שברך לא היה דעתו על זה, שלא היה יודע שישטו לו עוד. וכל זה דוקא בסתמא, אבל אם בשעת ברכתו היה דעתו ששעלה הברכה על כל מה שיתנו לו, אין צריך לברך על כל כוס, (כא) אף שלא היה יודע אז אם יתנו לו, מפל מקום מהני דעתו לזה. (כב) ובמקום שהפנהג שמושטין כוסות הרבה למי שנוכנס במקטב הקבועים לשתיה, אז אפלו ברך בסתמא על כוס אחד, אמרין דדעתו היה על כל מה שיתנו לו, ואין צריך שוב לברך על כל כוס וכוס. ומפל מקום, טוב יותר שיתנו על כל מה שיתנו לו: ה (יז) הקוראים וכו'.

שער הצינין

(יא) מגן אברהם: (יב) מבאר לעיל בסימן קסד: (יג) ונראה לי דאפלו אין בעל-הבית אוכל עם האורח, רק שבעל-הבית קראו והאורח שיאכל אצלו, אפלו הכי אמרין דאף שאמר 'הב לך ונתברך' מפל מקום מסתמא דעתו אם בקשנו בעל-הבית שיאכל עוד שלא יסרב על דבריו: (יד) ובכ"כ חיים כשהעתיק דין השמים תכת "עמו", ומסתברא דגם הפגן אברהם לא ברוקא נקט: (טו) מגן אברהם בשם התוספות: (טז) וכן משמע בפרי מגדים וכן פסק בדברי חיים, ע"ש: (יז) משמע מגן אברהם וכן משמע מהג"א: (יח) דאם קראוהו וישתה עמו, ובדלקמה: (יט) כן משמע לעיל בסימן קעד סעף פ' בה"ה: (כ) מגן אברהם. ועין במחצית השקל ופרי מגדים שגורסים בפגן אברהם כאשר לפניו דצריך לחזור ולברך, ולא בסגרי"ב, וכן משמע מגן אברהם לעיל בסימן קעד סעף קטן: ו ואף דביוה"דעה סימן יט לענין שחיה פסק שם המתברך דאם הביא לפניו כשעשה שצעדין לא נמרו לשנות, וכמו שקתב הבית יוסף שם, מה שאין פן כהו"א ולא שכן קביעות לאכילה ושתייה כיון שבא רק דבר צדאי שצעדין יש לפניו מהראשונים נראה שצעדין הוא קביע לחשט, וכמו שקתב הבית יוסף שם, מה שאין פן כהו"א ולא שכן קביעות לאכילה ושתייה כיון שבא רק דבר צדאי לשם: (כא) מגן אברהם בסימן קסט סעף קטן ו' ושארי אחרונים, דלא כט"ו בסימן זה סעף קטן ד: (כב) מצינו אדם, ומקורו הוא כט"ו קע"ד, עין שם, וכן כתב הגר"ו: